

[illegible]

ՀՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ,

ደሆኑ ሉሉ ሲሆኑ በጥቅም 18 ቀን ሰርዟል 1844

୧୭୮ 178

U R P P U L N R R

Կոստանդնուպօլիս, 15 փետրվար :

Լեքայական Բարձրագոյն Հրատմանաւ, Պրուսայի կառավարիչ Հէրիֆ փաշային միւշէրութեան առ տիճան շնորհուեցաւ, ու Սուսուլի կառավարութիւնը յանձնուեցաւ, Սէհմմէտ փաշային տեղը, որ մեռաւ անցածները : Պօլլի կառավարիչ Սալէհ փաշան էս, Պրուսայի կառավարիչ անուանեցաւ, Հէրիֆ փաշային տեղը . ու Նումայի Նախորդ Վայմարաւ Իդիէթ փաշային՝ Պօլլի կառավարութիւնը տրուեցաւ :

— Լնչած շաբաթ վեհափառ Լ. Րբան՝ վսեմափայլ մեծ զօրապետ Ռեղա փաշային, ու եկամտից տեսուհ Մուսա Սալֆեթին փաշային հետ, փողեր լսնոյը պտըտելու գնաց, ուրտեղ իր ներկայութեանը արծըթէ նոր քսան ղոււուշնոց զրամը կըտրէցին. որն որ մօտ օրերս պիտի տարածուի հասարակութեանը մէջ : Կրհաստատեն թէ պղնձէ ստակ ևս պիտի կտրուի, մանր ծախքերու համար :

— Լլսու՛ն թէ Իպէրիա ըստած անգղեական շոգենաւը , որ ամսուս 10ին հաստա հոս , խխտ հարկաւոր գիրեր բերած է Սըր Սթրէթֆօրդ Վէնին կին , ան խնդիրին համար , որուն վճայօք խորհուրդ կըլլայ հիմակուհիմայ Ռարձրագոյն Վրան , ու Լնգղիոյ և Վագոդ իոյ տէրութեանց մէջ :

—Իրուսիայի զեապանը անցած շաբաթ օրը
Խարճրադոյն Գուռը գնաց ոււրտեղ երկար ատեն

տեսուելովն ըրաւ արտաքին գործոց պաշտօնատա-
րին հետ :

— [Նւտրիոյ պատերազմական շոգեհանաւը] օգբանօ
ըսուած աս առուորւ խզմիւրէն եկաւ ու աս նուաՀան
գէստը պիտի մնայ Վսեմադիայլ Վթուրմէրի կոմսին
Հրամանին տակը :

— Լ՛իջարհահամար ընելու գործողութիւնը մեծ
ղեւուշութեամբ ու գործունէութեամբ առաջ կեր-
թայ, թէ քաղաքական կառավարութեան կողմանէ
և թէ Լսւրոպական ղեւանատանց (բանչէլէրիա)
կողմանէ :

— Բանի մը ժողովեղաւ աս շաբաթ Բարձրագոյն
Վոււըր, ուրտեղ ներկայ գտնուեցան նաև գլխաւոր
Իւլէմաները :

ፌ ዚቶ ሆዚኒበኦ ፌኦኦኒ

Բարձրագույն Դրան շրջաբերական թղթերուն՝ Կոստանդնու-
պոլսոյ ամեն բնակչաց սրժանադրուելուն վրայոք :

Հասարակութեանը յայսնի է որ առաջուց իրենց տարին անգամ մը աշխարհագիր կը լլար ամէն տաճիկ ու ըսյա էրիկ մարդոց համար , որոնք Վոստանդնուպօլիս ու անոր մերձակայ արուարձանները կը բնակին , այսինքն իւակիւտար Վալաթիա ու Սլշուպ և ։ Բայց անցեալները զանազան արդեւքներ վոյ հասնելով , կառավարութեան գործակալները չկրցան հարկաւոր եղած մը տադրութիւնը տալ աս կարգադրութեան գործքի գըրւելուն ու հրամանագիր (Թէսկէթէ) տալուն , ուստի բաղմաթիւ գէշ մարդիկ ու մանաւանդ ազգային սլահայաւոր գորբերէն փակոցները Վոստանդնուպօլսոյ մէջ ժողովուրդ

ցան, Տէրութեան զանազան քաղցնեմքն : Մայրաքաղաքիս մէկ քանի կողմերու մէջ՝ առ մարդոց ներկայութիւնը՝ (որոնք ամենեւին ապահովութիւն չեն տար իրենց բարի վարմունքին վրայօք , և որոնց կացութիւնը ու ապրելու միջոցները յայտնի չեն ,) ոչ միայն հակառակ էր քաղաքական բարոյք կառավարութեան մը , ու երկրին բնակիչներուն անդորրութեանը , այլև պատճառ կը լար անկարգութեանց ու շփոթութեանց , որոնք կարգը չէին աշխարհագիր բնութեւնը գործադրութիւնը :

Որհանգիստը Սուրբ Երեմիայի և Սուրբ Գրիգորի խոսքերից է արժանաւոր կարգադրութիւններ հաստատել Լիւստանդնուպօլսոյ բնակիչներուն անդորրութիւնը ապահովելու համար, ու նոյն կարգադրութիւնները ամէն կերպիւ ջորաւոր ընել ուղելով, ու միանգամայն հասարակաց ապահովութիւնը ու հանգստութիւնը հաստատուն պահելու համար, որոշեց որ այսուհետեւ զգուշաւոր աշխարհահամար մը ըլլայ Լիւստանդնուպօլսոյ ու անոր մերձակայ արուարձաններուն բնակչացը:

Աս գործողութիւնը մտադրութեամբ ըլլալու, ու արձա-
նագրելու առեւնը ճանձնալու համար ազգային պահպան-
վորքերէն փախողները, զանազան հոգաբարձուներ սահ-
մանուեցան բանակին պաշտօնատարներէն ու կառա-
վարութեան գործակալներէն . որոնց գրադիրները ևս
տրուեցան : Ատենակալ իշխանները, գլխաւոր խլէմանե-
րը, բանակին ընդհանուր զօրապետները, նմանապէս
տէրութեան երեւելի պաշտօնատարները պէտք է որ պար-
տաւորին իրենց ծառայութեանը մէջ գանուած անա-
մուսին բոլոր անձինքը, որ երթան ինքնիրեն արձանագ-
րուին ամէն մէկը իր թաղը, ու թէ որ ստ ծառայեցողն
մէջ կրգանուին այնպիսի մարդեր՝ որոնք անամուսին

我 想 你 想 你 想 你 想 你 想 你

ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐ

Հայրոց ազգը անմիաբան է ըստյնեբուն կարծեաց հերբումը .1)

Վսեմական աս ժողովքիս յօժարութեամբ և ուրախութեամբ հաւաքուիլը, հակառակ կերբեր կըծնցընէ սրտիս մէջ, տարակոյս ու քաջալերութիւն . տարակոյս վասն զի ան որ Հայկազնեայց բոլոր ժողովքներուն մէջ իր իմաստութեամբը՝ առաջինն է , ահա կըխոնարհի նուաստիս զուրցելու ճառին ականջ դնելու . և քաջալերութիւն՝ վասն զի ինչ բանի համար որ սկիզբ բրած եմ խօսելու, անոր արդիւնքը ձեր վրայ իրօք կըտեսնեմ . այնքան որ եթէ իմ աղար իմաստներուս փոքրիկ կայծը ձեր անշէջ խաղցկին հետ խառնուի նէ, ձեզի փառք կաւենայ, ու ինծի ալ ուրախութիւն : Լճ յիրաւի այն-

ի) Եւ յօդուածը Բաղմալէի օրսոյրին մէջէն հանուած է. բնա-
գիրը գրաւատ վնսի ոճով շարադրած ըլլալով, արժան համարե-
ցանք աշխարհաբատի դարձնել զան, որ հասարակութիւնը ողկե-
մը իմանայ հեղինակին հայրենասիրական գրուածը : Թեպէտեւ
գրաբառին քաղցրութիւնը ու վնսմութիւնը անհարմար է գտնել աշ-
խարհաբառին մէջ, այսու ամենայնիւ կը յուսանք որ ներդաւաժ-
կըսան մեր ընթերցողները : Ինչու որ մեր ջանքը ու նպատակը,
ինչպէս որ յայտնի է ամենեցուն, ալ աւելի առ բարին կ'ընկատեն,
քան թէ առ գեղեցիկն :

պէս է: Ըն սիրտերը՝ որ օդոյն շնչառութենէն աւել
ազգին ու հայրենեաց սէրը կըշնչեն, իմ խօսքերուս կա-
րօտ չին իրենց կենդանութեանը սնունդ գտնելու հա-
մար, սակայն իմ ջանքս ալ աւելորդէ և ընդունայն չսե-
ւիք, թէ որ ձեր լուսաւոր մտքին մէջ նորէն հաստատե-
լով սէրը, ջանամ ուրիշներուն մտքէն ալ խլել վերցընե-
ան փնասակար արգելքը՝ որ ազգասիրութեանը պակա-
նիչ է: Լա յիրաւի ինչ մեծագոյն արգելք կրնայ ըլլա-
սս գեղեցիկ առաքինութեանը, քան զան խաբեբայ ո-
սուտ կարծիքը թէ՛ Հայոց ազգը անմիաբան է. աս կար-
ծիքն է, որով մեր ազգէն շատերը իրենց՝ ուրիշներուն
ընածին քիչ մը ազգասիրութիւնը յուսահատութեան
անդունդին մէջ ձգեցին: Շնորհեցէք ինծի ուրեմն ձե-
րկայնամիտ ունէնդրութեանը հետ, բարեյօժար կամ
քերնիդ, որպէս զի բաւական վստահութեամբ յայտնե-
ցուցնեմ, թէ Հայերը ուրիշ ազգերէն աւելի պակաս
սուծիւն չունեցան միաբանութեան մէջ, մանաւանդ թէ
շատ երեւելի ազգերէն աւելի միաբանասէր եղած են

Ը

Յանդգնութիւն գուցէ սեպուի աս իմ ըրած ձեռնարկութիւնս ան մարդիքներուն՝ որոնք Հաստատ կը կարծեն թէ Լայոց ազգը անմիաբան է. որպէս թէ անանկ կարծիքներու դէմ կենալ կուզեմ, որ ժամանակին հնու թեամբ որ վկայներուն շատութեամբ Հաստատուած

ու անյաղթելի է: Բայց ձմարտութեան ջատագովութիւն ընողը կը վախճանի մի արդեօք Հին կարծիքներէն, ու գիւրահաւան մարդկանց շատութենէն, ահա այնքան դարերէն ՚ի վեր հասարակութեան ունեցած կարծիքը, թէ արեւը աշխարհքիս բոլորտիքը կը փոխտի, ամենակէտէն չկրցին Վախիճոսը իր մտքէն խախտել, և ոչ անոր արգելք մը եղան, որ կրտէ, թէ երկիրս արեւուն արբանեակն է: Բայց մեծ կը համարիմ ինծի աս, որ նոր բան մը չեմ ուզեր ըսել ամէնուն, հապա միայն քանի մը անհաւանքներու, որոնց՝ ինչպէս կը տեսնեմ, անհիմն աւանդութենէն մը անցեր է աս կարծիքը: Ետեք շատերը կան որ արգէն ալ, ինքզինքնին ալ կը դատաւարտեն, աս միայն պատճառ բռնելով թէ՛ ուրիշներն ալ անանկ կընեն շատիրն ալ հարեանցի կամ նախապաշարեալ կարծիքով մը աչքէ անցընելով ազգին պատմութիւնը, ու պատահած քանի մը դիպուածները մանր չքննելով՝ յանցաւոր կըսեպին ազգը, ու պզտիկ պահասութիւն մը կամ օտարին յանցանքը ամենաւն վրայ կը ձգեն. ու ասանկ մարդիքը հաղիւ թէ իրենց վարժունքը աչքէ կանցունեն, իսկ ուրիշ ազգերուն քաղաքավարութիւնը բնաւ չեն քններ: Ուստի պետք չէ մեղի կարգէ դուրս բան մը ելլենալ, թէ որ ասանկով ծուռ կարծիքները, հետեւիւն ու հաստատութիւն կը գտնեն:

Սակայն եթէ կրկարծեն որ դժուար ու ծանր բաներ

ըլլալով զատ տուն չունին, իրենց տիրոջը թաղը պէտք է որ արձանագրուին: Բոլոր ան անձինքը որոնք բարձր աստիճան ունին, ինչպէս առաջին կարգի Լուսնաները, քաղաքական գործակալները երկրորդ կարգի, Սիրալայի աստիճան ունեցող պաշտօնատարները բանակին, խիստ ծանօթ ըլլալով, հարկ չէ անոնց իրենց թաղի վերակա- ցունին ներկայանալ արձանագրուելու համար: Կը պար- տաւորին միայն ցուցակ մը ընել, ու անոր մէջ նշանակել անուններն, իրենց արու զաւակաց անունները ու անամուսին գործակալներունը, որոնք իրենց ծառայութեանը մէջ կը- գտնուին: Եւ ցուցակը պէտք է որ ստորագրուի, կնքուի ու յանձնուի իրենց միջին թիւին: Եւսու ամենայ- նիւ հարկ է որ ետքը խրկին արձանագրութեան գրանո- ցը ան ծառաները, որոնց անունները նշանակուած է յիշեալ ցուցակին մէջ, որպէս զի անոնք ըլլալը գիտցուի: Մէկը պէտք է պահել իր տունը՝ իր ծառայութեան մէջ չեղած անձինքը:

(տար տեղութեանց հպատակները, որոնք Կոստան- դնուպոլիս կը բնակին, Սեհափաու Երթային հիւրերը (միւսաֆիր) ըլլալով, գետնաներուն կողմէն սահմա- նուած գործակալներուն միջոցովը պիտի արձանագրուին:

Եւ կարգադրութիւնը հաւանութեամբ որոշուած ըլ- լալով տեղութեան ատենակալ իշխանաց ժողովոյն մէջ ներկայացուցին Լորին Սեհափաուութեանը, որ իր բարձր հաճութիւնը տալէն ետքը՝ հրաման ըրաւ որ գործքի դրուի: Թէպէտեւ արքայական պալատին ամէն պաշտօ- նաւորներուն ու ծառաներուն արձանագրութիւնը միշտ կը պահուի, այսու ամենայնիւ աս կարգադրութիւնը նորէն գործածուելու է Լորին Սեհափաուութեան պալատին ծառայիցը համար:

Եւսու հրաման եղաւ որ աշխարհահամարը սկիզբ ըլ- լայ ներկայ մուհարրէմ ամսուն վերջի օրը, ու աս բանին համար սահմանուած գործակալները լուր տալու են զա- նազան թաղերը, արձանագրելէն իրեք օր առաջ, ով որ աս հրամանին չհնազանդիր, պատժուելու է. ու մէկը պատճառ չգտնելու համար որ չիմացաւ աս կարգադրու- թիւնը, ներկայ յատուկ յայտարարութիւնը հրատարա- կուեցաւ, 26 մուհարրէմին 1260. այսինքն 3 փետրվար 1844:

կըզրուցեմ ես, կամ թէ վերիվերանց խօսքերով կը ջա- նամ ունկնդիրներուն միտքը խաբել, թո՛ղ հրամայէ աս պատկառելի ժողովս, ու ելլէ կայնի ինծի գատախաղ, ո՛վ որ կուզէ հակառակ կողմին ջատագով ըլլալ, ու Հայաստանի ոգին գատաւոր ըլլայ, արգարութեան կը- շիւքը ձեռք սունելով: Հա՛պա, թո՛ղ գայ ցուցնէ ինծի իմ ոսոխս (տաւաճի), ո՛վ է որ յանձնառու կը լլայ ան- միաբան կանչել իր աղբը, ու չվախնար մեծ պակսութիւն մը զնել իր իմաստութեանը, ու իր ազգասիրութեանը: Թէ որ կը կարծէ, թէ ազգին պատմաբաններէն մէկը իր մտքին համաձայն խօսած ըլլայ, ինչո՞ւ չքննէր ան մատենագիրն սիրտն ալ, որ չըլլայ թէ ան ալ բոլոր մարդկանց պէս և կամ անոնցմէ աւելի ծուռ կարծիքներ ու կիրքեր ունեցած ըլլայ, ու ժամանակին վախճանէն տառապաւորով, սրտին կսկիծէն յանդիմանութիւններ ըրած ըլլայ աղբին դէմ. բայց անիկա ուրիշ մէկը չը- կրնար գտնել անշուշտ, բոլոր մեր մատենագիրներուն մէջ, որ խիստ արգարասիրտ ու ազգին բնութեանը ալ աւելի տեղեակ եղած ըլլայ, քան զՍոփիստ խորհրդի ծերունին, որ անիկա ալ անաչառ ըլլալով՝ չըսեմ թէ բնութեամբ խիստ, կը յանդիմանէ ժողովուրդն ու իշ- խանները. բայց չուզեր զանոնք անմիաբան կանչել, նաեւ այնքան հակառակ է աս կարծիքին, որ անոնց անվայե- լուչ գործքերու մէջ միաբանիլը՝ ուղիղ տեսութեամբ

ԵԳԻՊՏՈՍ

Եղեքսանդրիա, 4 փետրվար:

Երեւելի քաղաքական դիպուած մը չեկայ նշանա- կութեան արժանի: Եւսուտական գործառնութիւն- ները կերելի թէ նոր բարեյաջող շարժում մը ըն- գունելու են: Եւ օրերս քանի մը մասնաւոր վաճառ- մունքներ եղան սուսամի: Բամակները շատ կուգ- լին. թէ որ Բարձրապատիւ փոխարքայն իրենքին- ները աճուրդը հանելու ըլլայ նէ անշուշտ բարձր գիներով պիտի ծախուին: Եւ շաբաթ դժբաղդա- բար մահտարածամի իրեք դիպուած պատահեցան Եղեքսանդրիոյ մէջ, ու մեծ վախի ու տրտմութեան մէջ ձգեցին հասարակութիւնը, որ անցած օգոս- տոս ամսէն ՚ի վեր ազատ էր աս տարափոխիկ ախ- տէն: Եւսու ամենայնիւ կը յուսացուի որ կառա- վարութեան գործքի դրած զգուշաւոր միջոցները պիտի արգիլեն մահտարածամի տարածուիլը:

Սեհափաու խորով պէյը՝ Բարձրագոյն ատ- եանին առաջին թարգման անուանելով, Սիրալայի աստիճան շնորհակցաւ անոր, և ոչ թէ հաղարա- պետութեան, ինչպէս որ սխալութեամբ դրած էինք անցած շաբաթ:

Չմիւռնացի յարգամեծար Մինաս Էֆէնտին ևս երկրորդ թարգման կարգեցաւ, հաղարապետու- թեան աստիճանով:

ԱՍՈՐԵՍՏԵԼՆ

Պէրու, 27 Յունվար:

Եւսուտիկ լեռան բնակիչներուն ու ալպանացի զօրաց մէջ պատահած կռիւի մը պատճառաւ, թիչ մը անկարգութիւններ ու խռովութիւն եղան նոյն կողմը: Եւսուտիկ միաշուն աս բանը իմանալով իսկոյն 300 ձիաւոր զօրք խրկեց. ուստի կը յուսա- ցուի թէ շուտով աս խռովութիւնը կը զարդի:

Եւսուտու 400 կանոնաւոր զօրք ևս ճամբայ ե- լան, Տէր Լէ Բամար երթալու. բայց ի՞նչ պատ- ճառաւ ըլլալը չիմացուեցաւ: Բայց ֆայի Ռու-

նկատելով, չար միաբանութիւն կանուանէ, որ քեզի ա- մենեւին անմիաբանութեան կարծիք չտայ: Թէ որ ին- չուան Սոփիստ խորհրդի ժամանակը, աղբը միաբան էր նէ, ու անիկ ետքը ոչ, ուրեմն ատ անտը առժամանա- կեաց է, ու շուտ մը կրնայ ընտնալ գեղով: Իսկ եթէ անանկ չէ, ու բնածին ախտ մըն է, ուրեմն բնութեան ստեղծիչ Եւսուտու մեղադրելի պիտի ճանչցուի. իսկ դարձեալ թէ որ բնածին չէ նէ, թող ցուցնէ մեր ոսոխը ան չարագուշակ դարը ու տարին, որու մէջ Հայոց աղ- գին վրայ ճակատագրուեցաւ անմիաբան ըլլալը:

Թող տանք ուրեմն ժամանակին դժուարութիւնները, ու գործքերը տեսնենք ու քննենք: Եւսու չեմ գիտեր թէ Հայկազանց հարստութեան տանըութը գարուն մէջ, ո՞ր գործքը առջեւ բերեմ, որու վրայ անմիաբանու- թեան նշան մը երեւնայ: Երգեզը Հայկազայ սպանուիլը ամբողջի մը մէջ, բայց աս գործքին պատճառները չենք գիտեր: Միթէ Երջակունիներուն վրայ խօսելով, Երտա- շիսի նոյն կերպով մեռնիլ մը. բայց ահա նոյնպէս ան- ստոյգ է ասոր պատճառը: Եւ կամ արդիօք Տիգրանին տղուն տպատամբիլ մը՝ անմիաբանութեան տուղին օ- լինակ պիտի առնէ մեր հակառակորդը. բայց ի՞նչպէս անոր հասակին պղտիկութիւնը, ու Հոփմայեցոցմէ ու- նեցած վախը, ու անոնցմէ հանգիստ գտնելու համար խաբեցայ յոյս ունենալը չմտածէր անիկա. վերջապէս

սիոյ դործակալին դրազիրը անցածները Եւսուտիկ- զալով, ճամբան գողերու հանդիպել է. որոնք չարաչար վերաւորեր են զանիկա, բոլոր ունե- ցածը քուլէն առնելով: Թէպէտեւ հարկաւոր եղած միջոցները գործքի զրուեցան աս չարագործները՝ ձեռք բերելու համար, այսու ամենայնիւ ինչուան հիմայ տակաւին բան մը չյայտնուեցաւ:

Կը հաստատեն թէ 40 հազար զինուոր պիտի գրին աս կողմերէն, ինչպէս որ առաջուց հրաման եղած էր կառավարութեան կողմէն, բայց զանազան պա- րագաներու պատճառաւ, ինչուան հիմայ նոյն հը- րամանը գործքի չըրուեցաւ: Եւսու կերպ զգուշու- թեան միջոցները արդէն կարգի դրուած է, որ ա- մենեւին դժուարութիւն մը չպատահի զօրք ժողու- լու ատենը: Եւսուտիկ գլխաւոր զօրապետ Կամիք փաշան, որուն յանձնուած է կրսնէ աս զօրքը, մօտ օրերս կըսպասուի հոս:

Եւսու գտնուած կանոնաւոր զօրքերուն հրաման եղաւ որ Եւսուտը Լուսնէս երթան, ուրտեղ նոր խը- ռովութիւն մը պատահէր է: Հայտար փաշան ևս Կաղա երթալու է, յիշեալ խռովութիւնները դադ- րեցունելու համար:

ԱՐՏԱՐԻԱ ԵՄԻՐԵՐ

ՅՈՒՆԱՍՏԵԼՆ

Սահմանադրական օրինաց ընդունուած յօդուածները:

Հարունակութիւն: I)

Կառավարութեան կեայը:

Յօդուած. 15: () Երկնադրական կարողութիւնը գործքի կըզրուի թագաւորին, ազգային երեսփո- խանաց ժողովոյն, ու ծերակոյտին միակամ հաւա- նութեամբը:

Յօդ. 16: () Երկնաց առաջարկութիւնը կը պատ- շածի թագաւորին, երեսփոխանաց ժողովոյն և ծե- րակոյտին: Եւսու ամենայնիւ ան օրէնքը՝ որ կը վե- րաբերի կառավարութեան տարեկան պարտուց ու

1) Տես՝ օրագրիս նախընթաց թիւը:

Տիգրանին տղան աս բանը ընելով, աւելի իրեն փա- տաւաւ, քան թէ ուրիշ մէկու մը:

Փոռձ տեղը չըսեր առակը, թէ ամէն բան երկու կեր- պարանք ունի: Իսկ ան՝ որուն միտքը չարութեան մէջ հաստատած է, շատ անգամ չարը կըտեսնէ, ու անոր տակը ծածկուած բարին չտեսնէր: Սանատրուկը ու Ե- րուսանդը մեր հակառակորդին աչքին անմիաբանութեան օրինակ եղող կարիճներ կը թուին. այլ ասոնց ըրած ա- նիրաւութիւնը առաւել թագաւորական գերզատանին դէմ էր, քան թէ տղին, որուն վրայ խնամք մեծ ունե- ցան: Եւսու ինքն իմաստուն Երգարը, գրեթէ անգիտու- թեամբ բարձրացուց զՍանատրուկը ան մեծ աստիճանին, որով կը կարծէր թէ պայազատութեան ալ ձեռք զարնե- լու իրաւունք ունի. նոյն փառքին հասնելու համարձա- կեցաւ ջանք ընել նաեւ Երուսանդ. իսկ անոր ժամանակը պատահած, Երտաշիսի թշնամութեան կուրծ ու Երգա- մի զարնուիլը ըսենք նէ, դժուարին գործ մըն է լուծելու և անմիաբանութեան մեղադրանք չէ. ինչու որ Երուսանդ երկրին շինութեանը ու անոր վրայ ունեցած խնամքին համար, ու Երտաշիս թագաւորական ցեղէ ըլլալուն ի- րաւունք ունէին իշխանութեան աստիճանը հասնելու: Երուսանդ լուսնի նման իր աղնական լուսովը իրեն կը- դարձնէր ամենուն սիրտը ու գուրը, ու Երտաշիս պայ- ծառ արեւու պէս երկինքի ու ծովու ծայրերէն լոյս կուտար:

սահմանը հաշվենքուհ, անոր եկամտից ու ծախքին, հասարակաց ստացուածքին դործածութեանը, ցամաքի ու ծովու տարեկան զօրաց որոշմանը, բաժնակին ու նաւատորմիդին համար զինուոր գրեւորն, պէտք է նախ երեսփոխանաց ժողովոյն ներկայացուի որ վիճակ ձգելով իր հաւանութիւնը տայ:

Յօդ. 17: Ազգաւարութիւնը օրէնքի մը առաջարկութեան վրայօք, որ կառավարութեան ծախքը աւելցունելու, մնացած պարտուց հաշիւը վճարելու, թոշակ տալու և ընդհանրապէս ամէն մասնաւոր օգտի համար է, չպատշաճիր ո՛չ երեսփոխանաց ժողովոյն և ոչ ծերակոյտին:

Յօդ. 18: Եթէ օրէնքի մը առաջարկութիւնը ընդունուեցաւ իրեք իշխանութիւններուն մէկէն, նոյն տարուան ժողովոյն մէջ չկրնար նորէն աւաջ բերուիլ:

Յօդ. 19: Օրինաց ազգաւարական մեկնութիւնը օրինադրական իշխանութեանը կը վերաբերի:

Յօդ. 20: Վարժապետական իշխանութիւնը թագաւորին կը վերաբերի, որ գործքի կը դնէ զանիկա, իրմէ անուանած ատենակալ պատասխանատու իշխանաց միջոցով:

Յօդ. 21: Վատողական կարողութիւնը կը դործածուի զիւսանաւանց միջոցով. բայց զատաստանական վճիռները թագաւորին անուամբ գործքի կը դրուին:

Թագաւորին վրայ:

Յօդ. 22: Թագաւորին անձը անդրժեղ է: Ատենակալ իշխանները միայն կը պարտաւորին պատասխան տալու:

Յօդ. 23: Թագաւորին մէկ վճիռն ալ օրինաւոր զորութիւն չունի, ու չկրնար գործքի դրուիլ, թէ որ ստորագրուած չէ պատշաճեալ ատենակալ իշխանէն (մինիսթր). որ իր ստորագրութեամբ միայն երաշխաւոր կը լայն նոյն գործին:

Յօդ. 24: Թագաւորը կանուանէ ատենակալ իշխանները ու կը դրուի զանոնք իրենց պաշտօնէն:

Յօդ. 25: Թագաւորը տէրութեան զուլին է:

Ամենուն, ուստի անհնար էր Արուսեանին ևս քաշուիլ, ու Արտաշէսին ալ անկարելի էր հրաժարիլ, արդարութիւնը գործքը վճարեց որ քիչ բան պէտք էր:

Հարկաւոր չեմ սեպեր առաջ բերել սա Արտաշէսին տղոցը մէկմէկու հետ ունեցած կռիւնին, վասն զի Վաւթի ու Կիւրոսի ժամանակէն ի վեր, ծնողաց իրենց որդեւորը վրայ ունեցած չափազանց գութեանին պատճառաւ, զու, մեծագոր և իմաստուն թագաւորներէն շատերուն, որ պակասաւոր դանուեցան, իրենց տղոցը բարեկրթութեանը վրայ: Այլ մէնք աստեղծ մէջ բերելով քննէնք կատարեալ մարդկանց չարագործութիւնները, ան իշխաններուն՝ որոնք գաղտուկ մահով մը, մտեցան մեծ ճգնաժամ, որ հայաստանեայց գլխաւորներուն Աւստորին էր. ո՛չ, փշաքաղ կը լլամ միտք բերելով ան աղետալ տեսիլքը, ու ինչպէս արդարացընեմ զան, որն որ խղճմանըս կը դատապարտէ: Արդատապարտեմ, այո՛, այլ չէ թէ անմիաբանութեան վրէժով. վասն զի չար կիրքերուն մոլութիւնը յաղթեց զանոնք. անհամբար, անգութ ու տիրապետ (իր տէրը խաբող) էին, այլ ոչ անմիաբան. ինչու որ՝ եթէ անմիաբանութեան պատճառաւ գլուխ վերցընելու ըլլային, թագաւորը արեան մէջ չէին շաղկապ, ու չէին մերժեր Խոսրովը, որ իր հօրը առաջինութիւններէն և ոչ մէկը իր վրան ունէր:

Ինչ ըսենք հաքիններուն համար, որոնք չէ թէ

ինքը կը հրամայէ ցամաքի ու ծովու զօրաց, պատերազմ կը հրատարակէ, հաշտութեան, նիզակակցութեան ու առուտուրի դաշինքներ կընէ: Աս բաներուն վրայօք արդարաւորութիւն կուտայ ժողովներուն հարկաւոր եղած ամէն բացատրութիւններով, երբոր տէրութեան օգուտը ու ապահովութիւնը կը ներեն:

Այսու ամենայնիւ ան դաշնագրութիւնները, որ վնաս կը բերեն տէրութեանը կամ անձամբ կը պարտաւորեն յոյները, չեն կրնար գործքի դրուիլ առանց հաւանութեան երեսփոխանաց ժողովոյն ու ծերակոյտին:

Յօդ. 26: Առանց օրէնքի մը չկրնար թոյլտուութիւն մը ըլլալ կամ երկրի փոխանակութիւն մը: Վաշնագրութեան մը գաղտնի յօդուածները, չեն կրնար յայտնի եղած յօդուածներու զօրութիւնը տկարացընել:

Յօդ. 27: Թագաւորը կը սահմանէ պաշտօնատարները բանակին, ծովային զօրութեանց ու քաղաքական կառավարութեան, բացառութեամբ ան պարագաներուն, որոնց համար յիշատակութիւն է դաժն օրինաց մէջ: Այսու ամենայնիւ չկրնար սահմանել անանկ պաշտօն մը, որ օրէնքով մը հաստատուած չէ:

Յօդ. 28: Թագաւորը հրաման կընէ օրինաց գործադրութեանը համար. բայց չկրնար երբեք ու շայնքն անոնց գործադրութիւնը, կամ մասամբ միայն գործքի դնել զանոնք:

Յօդ. 29: Թագաւորը կը հրատարակէ ու կը հաստատէ օրէնքները:

Յօդ. 30: Թագաւորը իրաւունք ունի արտօքոյ կարգի ժողով ընել տալ ազգային երեսփոխանաց ու ծերակոյտին. նմանապէս հրաման կընէ տարեկան ժողովոյն գոցուելուն ու կրնայ աւել երեսփոխաններուն ժողովը:

Բայց սա ետքի զիպուածը ըլլալուն, թագաւորական հրամանին մէջ պէտք է յիշատակուի, որ երեսփոխան ընտրող անձինքը գումարութիւն քաւսուին

օրուան մէջ, ու նոր ժողովը հաստատուի երկու ամսուան մէջ:

Յօդ. 31: Թագաւորը կրնայ երկարել ու կախ թողուլ ժողովներուն տարեկան գումարումը. բայց երկարումը ու կախ թողուլը չեն կրնար քաւսուին օրէն աւելի տեւել, և ոչ նորոգուիլ երկու անգամ տարեկան օրինադրական գումարման մէջ, առանց հաւանութեան երեսփոխանաց ժողովոյն ու ծերակոյտին:

Յօդ. 32: Թագաւորը իրաւունք ունի շնորհք ընել, ու փոխել զիւսանաւաններէն վճարած պատիժները, բայց չկրնար գործքի դնել սա իրաւունքը ատենակալ իշխաններուն համար:

Յօդ. 33: Թագաւորը իրաւունք ունի՝ եղած սատիճաններուն պատուոյ նշանները շնորհել, համաձայնելով նոյն օրինաց կարգադրութեանցը, որ զանոնք հաստատեցին. բայց չկրնար ազնուականութեան տիտղոսներ տալ, և ոչ ընդունել զանոնք, որ կրնան տրուիլ օտար տէրութեանէ մը յոյն քաղաքացիներուն:

Յօդ. 34: Թագաւորը իրաւունք ունի զրամ կտրելու, օրէնքներուն համեմատ:

Յօդ. 35: Արքայական գերդաստանին տարեկան ծախուց գումարը որոշուած է, թագաւորութեան բոլոր տեղութեան ատենին համար, առջի օրինաւորութիւն, որ գումարուեցաւ. թագաւորը անթուր նստիլէն ետքը: Բայց բացառութեամբ, առջի օրինադրական ժողովը, որ սկիտի գումարուի սահմանադրական օրինաց հրատարակուելէն ետքը, ու լոշելու է արքայական գերդաստանին ծախուց գումարը, տարր տարուան համար:

Յօդ. 36: Վեհափառ թոն թագաւորը առաջակայ սահմանադրական օրէնքը ստորագրելէն ետքը, հետեւեալ երդումը պիտի ընէ ազգային ժողովոյն ներկայութեան:

«Յանուն համադրակից ու անբաժանելի Արորը զութեանը, կը բողոքում պաշտպանել Հունաստանի մէջ տիրող հաւատքը, հաստատուն ու անխաղաղ պահել յունաց ազգին սահմանադրութիւնը ու օրէնքը, պաշտպան ըլլալ ազգային անկախութեանը, ու պահպանել ամբողջութիւնը հելլենական երկրին»:

ՁԱՆԱՁԱՆ ԽԱՐԻԻ

Օմիւնիա, 18 փետրվար:

Սիւնեաց Նիկեոթեան կանոնացը համեմատ կը պարտաւորինք, անոր ստորագրողաց անունները աւելն տարի հրատարակել Արշալուստի Արարատեան միջոցովը որպէս զի Նիկեոթեան վիճակը յայտնի ըլլալով հասարակութեանը ալ աւելի խնամք տանի անոր յաւաքադիմութեան: Սկստի այս անգամ արժան համարեցանք ստորագրողաց մէկ մասին յիշատակութիւնը ընել:

Պարոնայք	
Պետրոս Ամբրայ Լուսուֆեան	15 բաժին
Աբրահամ Ապրոսեան . ՚ի թիւստ	8
Ստեփան Ապրոսեան	8
Գրիգոր Աբեղեան	8
Եօրիկ Սարիտաքի յոյն ազգաւ	2
Ազնուական տունը Տատեանց ՚ի Պօլիս	20
Միսաք Ամբրայ Միսաքեան . . .	10

Ետքի գումարը	71 բաժին
Ղաղար կիւղիւման	5 "
Սարգիս Բաւաւմաճեան	5 "
Յ . Պետրոս Թաւաթեան	1 "
Վսե . Համոյի Պէյ կառավար . Իզմիրու	10 "
Կարապետ Կրկանեան	10 "
Յովսէփ Կոստանեան	5 "
Յոհաննէս Կոստանեան	5 "
Գրիգոր Մարտիան	5 "
Ստեփան Պալատանեան	5 "
Յոհաննէս Տիւղերեան	6 "
Յակոբ Սիմոնաքեան	5 "
Որդիք Կասպար Պալազարեան	5 "
Մալխաս Փիլիճեան	5 "
Լուսին Կոստանեան	5 "
Սարգիս Մարտիան	5 "
Ստեփան Վոնճաեան	5 "
Գրիգոր Կոստանեան	3 "
Ղուկաս Գրիգորեան	3 "
Յոհաննէս Կոստանեան	3 "
Գրիգոր Մարտիան	3 "
Ռ . Լեւոն Գրիգորեան	2 "
Կարապետ Տիւղերեան	2 "
Ստեփան Մարտիան	2 "
Միստր Լեւոն	2 "
Յոհաննէս Պալատանեան	1 "
Յակոբ Չանաքեան	1 "
Սարգիս Մարտիան	1 "
Նիկողոս Գերճակ	1 "

182 բաժին

Թիւ 166 Երջալուսոյ մէջ նշանակածնիս	2 "
" 173 Լս	10 "
" 174 Լս	8 "
" 177 Լս	5 "

ընդ ամէնը 207 բաժին

Սինեայ Բնիկութեան Իւրաքանչիւր բաժինը՝ 50 զուռուշ է օսմանեան, ինչպէս որ առաջուց ալ ծանուցիր ենք :

— Երբուստէմի նախորդ կառավարիչ Բեշտ փաշան անցած շաբաթ հասաւ հոս Պէրուքէն գալով, ու անմիջապէս ճամբայ ելաւ Կոստանդնուպոլիս երթալու համար :

— Փարիզէն եկած վերջի լուրերը կրճանուցանեն թէ, () օսմանեան կառավարութեան զեսպան Վսեմափայլ Բեշտ փաշան պատիւ ունեցիր է Վաղղիացոց Թագաւորին ներկայանալու, իր յանձնարարական զիրերը անոր մատուցանելու համար : Կորին Վհափառութիւնը արժանաւոր պատուով ընդունել է յիշեալ զեսպանը, ու ետքը հրաւիրել է զանիկա որ Թագաւորական գերդաստանին Լս ներկայանայ :

Վսեմափայլ Բեշտ փաշան, նմանապէս զեսպանատան բոլոր պաշտօնատարները արքայական կառքերով ու սովորական հանդէսով դացիր են Վաղղիէն պալատը :

— Կոստանդնուպոլսոյ գաղղիացի զեսպան Վսեմափայլ Բոնթուայի կոմսը, որ քանի մը ատենէ ՚ի վեր փարէզ կրգտնուի, արքայական հրամանով զեսպան կարգուել է Հելլէտեան գաշնակցութեանը մէջ :

Սիւս ուրախութեամբ և միւրթարութեամբ կը լսենք որ ուսմունքի համար փարէզ գտնուած հայ

աղղի նորահասակ տղաքները շատ յաջողակութեամբ յառաջագիւղութիւններ կընեն . որոնց մէջ երեւելի են Նիկողոս աղան Պալեան, որ մեծապատիւ արքունի ճարտարապետ Կարապետ աղային տղան է, ու աղայ Յարութիւն Վարեգին Տատեանը : Եւ ետքինին համար մօտ օրերս վերստին հարցաքննութեան հանդէս մը եղեր է ՚ի ներկայութեան երեւելի գիտուն անձանց ու նախագահութեամբ մօսիւ (Թայլ) լըֆէրի, որ փարէզը ճէմարանին վերատեսուէն է : Հարցաքննութեան սկիզբը մօսիւ Ժիլէ համիթ վարժապետը ուսումնասիրական երկար ճառ մը կարդացեր է, որուն լրմննալէն ետքը մեծապատիւ նախագահը հետեւեալ համառօտ ատենաբանութիւնը ըրեր է :

Պարոնայք :

«Վերջէն կրճանագէի արեւելեան երիտասարդներուն մեծ յաջողակութիւնը, ու անձամբ Լս վերահասու եղած էի շատոնցմէ զարմանալի ընդունակութեանը ու բարի հանդամանացը հայոց աղղին, որ զործունեայ ու հաւատարիմ ժողովուրդ մըն է : Բայց մոտերիմ ու ճէմարիտ նկարագրութիւնը որ ըրաւ հիմակ մօսիւ Ժիլէ համիթը, կապուցուցանէ ինծի, թէ ունեցած կարծիքս խիստ հիմնաւոր է : Եւ յիշեալ Լս բանը կապուցուցանէ ինծի ու բարեկրթութեան ջատագովներուն, թէ տաճիկները ու հայերը ամէնքն ալ մեծ ու աղետական փափագ մը ունին զանազան ուսմանց համար : Բարեկրթութիւնը Եւրոպայէն եկաւ մեզի . ուստի աներկաց կրկին իր օրօրոցը դառնալու է : Եւ եթէ նորահասակ արեւելիները կրնան ընդունել բոլոր Եւրոպայի մէջ տասնէ մէկ աղէկ դաստիարակութիւն մը, ինչպէս որ կը տրուի ծաղկահասակ Յարութիւն Վարեգին աղային իր իմաստուն վարժապետէն, չեմ վախճար հաստատելու թէ քիչ ատենուան մէջ հաղորդակտ տալ զանազան անձինք պիտի ելին հայոց աղղէն, որոնք իրենց գիտութեամբը, ու մասնաւոր առաքինութեամբը հաւատարիմ ծառայութիւններ ընելու են Վհափառ Բնիկակալին, որ կը պաշտպանէ զանոնք, ու փառք և պատիւ ըլլալու են Եւրոպեան աղղին» :

Յարութիւն Վարեգին աղային դաս առած գիտութիւնները հետեւեալներն են. գաղղիական գրականութիւն, տրամաբանական լոծմունք, լատիներէն, երկրաչափութիւն, քիմիականութիւն, ֆիզիկա, Թուաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն, ուրուսագրութիւն, ասոնց ամենուն վրայօք եղած բոլոր հարցմունքներուն շատ աղէկ պատասխան տուեր է :

Սօրիսոն ըստած տեղակալ պաշտօնատարը, տարապայման մեծութեամբ շոգենաւի գաղափար մը հնարած է, որուն իր հաճոյիցը համեմատ Լեւոնի անուն զնելով, Լիլլըրփուլի մէջ հրատարակել է մօտ օրերս արտաքոյ կարգի իր առաջարկութիւնը : Եւ շոգենաւը՝ 32,480 գաղղիական (թոն 1) բեռ կը ըլլու է . ու Եւրոպայեան իրէք պտուտակով (վիտա) պիտի շարժի, որոնցմէ ամէն մէկը 800 ձիու ուժ ունենալու է :

Լեւոնի յարկը (կէօվէթէն) 182 մեդը 2) երկայնութիւն ու 52 մեդը լայնութիւն պիտի ունենայ : Յարկին տակը 1000 հատ մասնաւոր սենեակ

- 1) Մէկ թոն 18 խանթարի չափ է :
- 2) Մեդը գրեթէ 1 1/2 արշն է :

ներ պիտի որ ըլլան : Հասարակաց սրահը քառակուսի շինուելու է, ամէն մէկ կողմը 33 մեդը ըլլալով, ու բարձրութիւնը առիքին (թաւան) 5 մեդը : Կառաստիները ու ճամբորդները 5650 հոգիի չափ կրնան ըլլալ :

Հինութեան համար երթալու ծախքը 3,750,000 Փուանքի հասնելու է, կահ կարասիքները Լս 1,250,000, բոլորը մէկէն՝ 5,000,000 Փուանքի պիտի հասնին :

Լեւոնի կրկարծուի թէ հինգ անգամ Լեւոնի ճամբորդութիւն ընէ նէ, երթալը ու դառնալը մէկտեղ 5,000,000 Փուանք արդիւնք պիտի բերէ, ուսկից 1,750,000 ծախքին համար հասնելով, 3,250,000 Փուանք տարեկան շահ կը մնայ տէրերուն :

Յարկին բոլորտիքը ճամբայ մը պիտի շինուի 500 մեդը երկայնութեամբ, ձիով ու կառքով ժուռ գալու համար :

Լեւոնի մէջ ծաղկոց մը ու պարտէզ մըն ալ պիտի ըլլան, և՛, 225 մեդի չափ տարածութեան վրայ :

ճամբորդութեան զինք՝ աղուոր սենեակներուն համար ուտելիքը մէկտեղ, 400 Փուանքէն աւելի պիտի չըլլայ : Եւ ահագին շոգենաւը աղղիներուն կատաղութենէն բնաւ վախ չպիտի ունենայ, ու նաեւ ծովու բոլոր վտանգներուն կրնալու է դէմ դնել :

Լեւոնի 2400 ձիու ուժ ունեցող իր մեքենաներէն ՚ի զատ, նաեւ առաքատներուն օգնութեամբ ալ աւելի շուտ պիտի քալէ, վառն զի 2675 քառակուսի մեդի չափ առաքատներ կրնայ տանիլ : Հաշիւով յայտնի եղած է, որ մէկ ժամու մէջ 20 հազարամեդը տեղ զիւրաւ պիտի քալէ, ու տան օրւան մէջ Լիլլըրփուլէն Կոր Լօրք հասնելու է :

ճամբորդներուն ճանճութիւնը փարատելու համար, աս հրեշտաւոր նաւը Թատրոն ալ պիտի ունենայ հաղար հոգիի համար ու նաեւ կատակերգուներու տակէ ՚ի զատ ամփիթատրոն մըն ալ ունենալու է, ուրտեղ զանազան գիտութիւններ դաս պիտի տըրւին, ու նոր փորձեր պիտի ըլլան : Վերջապէս աս շոգենաւին մէջ օրինաւոր շուկայ մը (չարշը) ըլլալու է, նմանապէս տաղաբաւոտուն մը, ուրտեղ ամէն օր օրագիր մը պիտի հրատարակուի :

ԱՌԵՒՏՐԱՆԱԿԱՆ ԷՈՒՐԵՐՍԱՆԿԱՆՍԵՆ

Օգոստոս, 18 փետրվար :

Ութ օրուան մէջ քաղաքիս առուտուրին վրայօք երեւելի փոփոխութիւն մը չըլլալով, շատ տեղեկութիւններ չունինք տալու աս շաբաթ : Բամպակները միշտ կուգուն, ու սալարնք ունեցողները աս օրւան զինելով չեն արտորար ծախելու, վառն զի կը յուսացուի որ քիչ ատենին ալ աւելի բարձրնալու են զինելը : Եւ շաբաթ 250 պալեայի չափ զանազան տեսակ բամպակ ծախուեցաւ . աղուոր Վրքաղաճը՝ 230 ու Փասոնը՝ 210-212 . Սոպուճային արքա ժողովութիւնը 230-235 զուռուշ է խանթարը, սովորաբար լաւութեանը համեմատ : Բիթիթը՝ 77 1/2 զուռուշ է չէքին պատրաստ ստակով . իսկ 91 օր պայմանաժամով աս շաբաթ 80 զուռուշի վաճառուեցաւ 20 սէփէթի չափ : Սիտաքսը, Տորոնը, Ուլալուրի բուրդը, մանաւանդ այժի բուրդը միշտ կուգուն : Զէթը Թուրքիան մէջ է :